

I.

Hélena houdt haar tas in haar armen geklemd. Er zit een moordzaak in. Haar koffer staat naast haar op de grond. Af en toe blik ze omhoog naar het lege bagagerek, maar ze wil tas noch koffer uit het oog verliezen.

Afgelopen week heeft ze elke avond besteed aan het voorbereiden van de cursusweek, in een poging grip te krijgen op wat ze aan zag komen. Het voelde heel gek om naar een echte moordzaak met gefingeerde namen te kijken. De foto's in het dossier staan haar helder voor de geest, gelukkig is ze wel wat gewend. Het gaat niet om wat je overkomt, maar hoe je ermee omgaat. Dat zegt oma Sophia tenminste altijd. Het scheelt dat het lijk geen bekende is.

Vanuit het treinraam ziet Hélena de weilanden voorbijflitsen. Het is alsof ze de bewoonde wereld achter zich laat. De lijst met namen van haar cursusgenoten kent ze nog net niet uit haar hoofd.

'Er zitten goede families tussen,' had Justus gisteravond gezegd toen hij de lijst van de tafel had gehaald om ruimte te maken voor het avondeten. Justus weet dat soort dingen, en legt haar graag uit hoe men zich in 'bepaalde kringen' dient te gedragen. Hélena's niet-begrijpende blik tijdens een van hun eerste dates had hem spontaan in de lach doen schieten. Sindsdien had hij het als zijn roeping gezien haar wegwijs te maken in de ongeschreven regels van een wereld die zij als 'chic' bestempelt.

Justus was de afgelopen maanden heel benieuwd geweest naar het verloop van de sollicitatieprocedure. Ze deed een serie intelligentietesten, daarna een psychologische test en een assessment, en tot slot was er een gesprek met de 'grote commissie'.

'Ik denk niet dat ik erdoor ben, Just,' had ze na afloop van het gesprek gezegd.

'Nonsens, jij twijfelt veel te veel aan jezelf.'

Maar ze had moeite gehad met de vreemde vragen over bestuursrecht, waar ze helemaal niet in thuis was, en had zich ongemakkelijk gevoeld onder al die dwingende ogen. Ze had een ander gesprek verwacht, over de beginse-

len van recht en rechtvaardigheid, over de verhoudingen tussen wetgeving en jurisprudentie, en haar redenen om rechter of officier van justitie te willen worden. Maar het leek veel meer een test om te zien of ze stand kon houden.

Ze duwt haar kin iets omhoog terwijl ze naar buiten kijkt. Justus heeft wel een punt, ze mag meer op zichzelf vertrouwen. Ze was er wel doorgekomen. Niet met de hoogste score, maar wel ruim voldoende.

De trein stopt weer op een station tussen de weilanden. De mensen in de coupé verroeren zich niet. Ze kan de tas best naast zich neer zetten, er zit niemand.

Gister na het eten hadden ze samen het cursusmateriaal en de namenlijst bekeken. Justus had een vies gezicht getrokken bij de sectiefoto's. 'Is dat nou nodig voor die eerste cursus? Ze kunnen toch ook wel gewoon bij het juridisch instrumentarium beginnen?'

Ze had haar schouders opgehaald. Een opleidingsinstituut dat al zo lang bestaat zal vast weten hoe de cursus eruit moet zien. Strafrecht is nu eenmaal praktisch van aard en minder technisch dan andere rechtsgebieden. Heeft de verdachte het gedaan of niet? Maar na het lezen van het studiemateriaal moest ze deze vraag al bijstellen. Het gaat er eerder om of er bewezen kan worden dat hij of zij het gedaan heeft. Natuurlijk had ze dit tijdens haar studie ook al gehoord, maar nu, met dit dossier erbij, drong het pas echt tot haar door. Waarheid is een wonderlijk begrip.

De wieltjes van haar koffer hebben het zwaar op de kinderkopjes in de binnenstad. Het maakt zoveel geluid dat ze overweegt het ding te dragen, maar waar laat ze dan haar tas? Dan maar de herrie negeren. Door kronkelende straten, langs kleurige winkelpuien met vrolijke uitstallingen. In de vitrine van de bakker staat een enorme chocolade-Sinterklaas, te midden van een leger roze marsepeinen varkentjes en bergen strooigoed.

Het hotel zit in een voormalig kasteel. Ze had het al in de uitnodiging gezien, maar kon het zich nauwelijks voorstellen. Nu staat ze ervoor, strijkt gauw haar rokje glad en veegt met een hand het haar van haar voorhoofd. Pas na een diepe ademteug loopt ze de ophaalbrug over. In de hal is het een drukte van belang met leeftijdsgenoten met rolkoffertjes. Er wordt hard gepraat en iedereen lijkt elkaar al te kennen.

Hélène staat aarzelend in de deuropening als er een kleine, jonge vrouw op haar afkomt. 'Kom je voor de raio-opleiding?'

Hélène reageert niet direct. Heldere, bruine ogen kijken haar aan.

'De opleiding tot rechter en officier?' vervolgt de vrouw.

Een opgeluchte zucht ontsnapt. 'Ja, jij ook?'

Het hoofd met de bruine ogen schudt kort en knikt dan. 'Nee, ik ben hier om jullie welkom te heten. Ik ben Arline Mulder, jullie mentor.' Een uitgestoken hand geeft richting.

'Hélène Molenkamp.'

Arline knikt. 'Ik heb je naam zien staan. Kom, ik laat je zien waar je je koffer kunt laten.'

2.

Van: Oscar Vermeer
Aan: Maurits Vermeer
Re: Bericht uit Amerika

Hi Mau,

Mooi om te lezen wat voor belangrijke dingen jij aan de andere kant van de oceaan doet. Toch vinden er hier ook aardverschuivingen plaats! Heb je meegekregen dat ik ben toegelaten tot de opleiding tot rechter of officier? Ik ben nu 'raio', oftewel rechterlijk ambtenaar in opleiding!

Het begon natuurlijk als een soort grap, want wie komt er nou door die selectie heen, maar ineens is het werkelijkheid. Vader is nog altijd not amused: 'Wij Vermeeren zijn ondernemers, geen ambtenaren.' Mama is gelukkig een stuk enthousiaster, ze vindt het knap dat het me gelukt is.

Ik ben hier gisterochtend aangekomen voor onze eerste cursus. We mogen eersteklas reizen! Op weg naar de cursuslocatie liep ik een rondje door de oude binnenstad. Laatmiddeleeuwse panden en kerken, restanten van stadsmuren en beschutte hofjes. Ik was ook nieuwsgierig naar de bovenwoning op de hoek van de Pelikaanstraat en de Zaadmarkt. Weet je nog de zaak van de 'Zutphense waterjuffer'? Het gebouw was nogal teleurstellend, je kon er niet aan afzien dat zich hier een van de belangrijkste zaken uit de geschiedenis van het civiele recht heeft afgespeeld. Ik beeldde mij dus maar in hoe het water uit de gesprongen leiding spoot terwijl de boze juffer in haar nachtjapon uit het bovenraam schreeuwde. Ik hoor je denken: 'Nerd, met je eeuwige fascinatie voor geschiedenis en verhalen.' You are right, maar daarom zit ik hier denk ik best op mijn plek.

Mijn 'lichting' bestaat uit 21 vrouwen en 9 mannen. Zou vader daarom bezwaren hebben, omdat het een 'vrouwenvak' is geworden? Veel tijd

voor kennismakingsgesprekjes over standplaatsen en opleiders was er trouwens niet want de rector van het opleidingsinstituut kwam binnen. Een gerespecteerde man die het vooral had over onze 'uitverkoren status', de 'zware verantwoordelijkheden' die ons te wachten staan, het hoge percentage cursisten dat het niet gaat redden en het verzoek aan de dames om niet vóór de buitenstage in verwachting te raken. Misschien was het een grap, maar voor de zekerheid zal ik zal me daaraan houden.

De rest van de ochtend bestond uit een kennismaking met de raio-decaan en uitleg over het opleidingsinstituut. Pas na de lunch sloegen wij onze cursusmappen open. We kregen een waargebeurde moordzaak met tamelijk gruwelijke foto's als oefencasus. Ik vond strafrecht tijdens mijn studie eigenlijk niet zo interessant. Het is overzichtelijk, maar ook weinig diepgaand. Ik ben benieuwd of de praktijk anders is.

Bij het eten kwam ik naast mijn standplaatsgenote te zitten: Hélena. Ze heeft ontzettend donker haar en het zou mij niet verbazen als ze daadwerkelijk Griekse roots heeft. De rest van de avond moest ik daarom aan de ondergang van Troje denken. We kletsten wat over de eerste cursusdag, de toespraak van de rector, de onsmakelijke moordzaak. Ze lijkt mij wel leuk en best slim, en een beetje verlegen.

Zelfs 's avonds gingen de lessen door! Ik ging pas tegen tweeën naar bed. In de kelder van het hotel zit namelijk een bar en daar hebben we nog behoorlijk wat biertjes gedronken.

Ik typ dit laat op de avond van de tweede cursusdag. Het was vandaag meer van hetzelfde. In groepjes bereidden wij een casus voor. Welk aanvullend onderzoek zouden wij als rechtbank gelasten, welke getuigen wilden wij nog horen? Het leverde interessante discussies op en een eerste waterscheiding tussen de puriteinse jurist en de vrouw (en enkele man) van de praktijk.

Mau, fijn om je even bij te praten maar ik ga nu echt slapen. Binnenkort meer. Hoop ook nog meer van jou te horen!

Oscar

3.

Kamergenoot Frank, die naar eigen zeggen ‘al honderd jaar’ secretaris is, legt een stapel dossiers op Hélena’s bureau. ‘Dit is een zitting vol oude voorraad, dus het zijn nog papieren dossiers. Je kan vast de instructies voor de rechter maken.’

Het dikke pak papier wordt met brede katoenen linten tussen twee stukken karton bijeengehouden.

Het mag dan een ouderwetse ‘papieren zitting’ zijn, het principe is natuurlijk gewoon hetzelfde. Elke zaak begint en eindigt bij de tenlastelegging. Inmiddels weet ze precies welke juridische onderdelen er bij veelvoorkomende feiten zoals diefstal, mishandeling, openlijke geweldpleging en heling horen. Proces-verbaal erbij pakken, en dan zoeken naar de bewijsmiddelen. Als ze genoeg bewijs heeft gevonden, strafblad erbij pakken. Dan het reclasseringsrapport en de persoonlijke omstandigheden bekijken. Richtlijnen voor strafmaten eraan leggen, en bij eenvoudige feiten met een potloodje noteren wat een gangbare straf zou kunnen zijn. Als ze het allemaal op een rijtje heeft, moet ze een zogenaamde instructie voor de rechter maken, zodat die aan de hand van dat overzicht snel door het dossier kan.

Op het eerste gezicht valt de zitting mee. Met twee van de acht zaken is ze wat langer bezig.

‘Oscar, kijk jij eens. Heb jij ook het idee dat er in de tenlastelegging van deze diefstal een bestanddeel mist?’

Ze heeft gewacht met de vraag tot Frank richting koffieautomaat ging, want die legt zo omslachtig uit. Oscar is goed in juridische details en weet altijd de vinger op de zere plek te leggen.

Hij kijkt naar de dagvaarding die ze hem in de handen drukt. ‘Verweij wordt ervan verdacht dat hij... op of omstreeks, daar en daar, heeft weggenomen...’ Hij leest hardop de bestanddelen voor en stopt dan ineens. ‘Het opzet ontbreekt! Je moet het wel expres doen, anders geldt het niet als diefstal. Als het zo blijft staan, moet de rechter Verweij vrijspreken!’

Hélena knikt. ‘Ja hè, er staat nergens dat hij “opzettelijk” dat blikje bier weg heeft genomen. Dat dacht ik dus ook.’ Als de officier het missende woordje dan maar op de zitting toevoegt! Tijdens de eerste cursus was erop gehamerd: de rechter moet oordelen op basis van de tenlastelegging die op de dagvaarding staat, en alleen de officier mag daar iets aan veranderen. Ze meldt in haar instructie aan de rechter dat er een fout in de tenlastelegging zit.

4.

Van: Oscar Vermeer
Aan: M.J.M. Vermeer-ter Linden
Onderwerp: Het laatste nieuws

Lieve mama,

Hopelijk gaat alles goed met jou, de tuin en de beesten?

Het is zaterdagochtend, een goed moment om iets te mailen over mijn eerste maand als leerling-magistraat. Ik ben erg tevreden met de spullen die daarbij horen: een eigen toga en twee rode wetboeken die trots op mijn bureau staan. Ik deel een werkkamer met mijn lichtingsgenote Hélena, en een doorgewinterde secretaris die Frank heet. Ik kan het met beiden goed vinden. Hélena en ik hebben dezelfde opleider, een vrouw die al twintig jaar rechter is. Ze heet Marja van Ekeren, type 'no-nonsense', zoals iedereen trouwens in deze sector.

Inmiddels werk ik al een tijdje als griffier in politierechterzaken. Tijdens de zitting typ ik als een bezetene mee. De kunst is om niet te veel op te schrijven, maar zeker ook niet te weinig. Het is verrassend leerzaam om de uitspraken van verdachten en getuigen te vangen in juridisch bruikbare taal, zonder al te veel geweld te doen aan hun eigen bewoordingen. Het is leuk om te doen, er zit iets creatiefs in.

Het is ook boeiend om in de zittingszaal de betrokken partijen voorbij te zien komen. De verdachten variëren van arme sloebbers die van winkeldiefstallen moeten leven, tot patsers die zelfs in het beklagdenbankje nog het hoogste woord hebben.

Voor de grotere zaken ben ik ingedeeld bij de 'preventieven-kamer', alle verdachten zitten hier in voorlopige hechtenis. Hélena zit bij de tbs-kamer. Ik doe dus de rotzakken, en zij de gekken. Als onze opleider tevreden is met het

niveau van ons griffierswerk bij de politierechterzaken, mogen we doorstromen naar het grotere werk. Daar verheug ik mij op – nog even en ik ga het geheim van de raadkamer ontdekken!

Zien wij elkaar bij de verjaardag van Maurits? Wendelien wil weten hoe laat we kunnen komen, maar ik bel je nog wel.

Liefs, Oscar

5.

‘Geef me maar een por, hoor, als er iets belangrijks is. Het is zo’n abnormaal drukke week.’ Marja schuift de rechtersstoel zo hard naar achter dat ze bijna het schilderij van Willem-Alexander van de muur stoot.

Hélène moet lachen. Niet alle rechters zijn blij met het toezien oog van de koning. Voor het geval de computer vastloopt legt ze haar notitieblok naast het scherm en zet de vensters van de verschillende systemen open. Toch best een beetje spannend dit.

Dan zwaait de officiersdeur open. Een vrouw van middelbare leeftijd in toga en bef trekt een zwarte rolkoffer achter zich aan.

‘Goedemorgen!’ zingt ze. ‘Dag Marja, hoe is het? Een hoop zittingen deze week, of niet?’

Terwijl ze twee rode wetboeken, een stapel dossiers, pennen en een stapeltje gele formulieren tevoorschijn haalt, valt haar blik op Hélène. ‘Kijk, wat leuk, een van de nieuwe raio’s!’ Terwijl ze terloops naar de klok achter in de zaal kijkt stapt ze op Hélène af en geeft haar een hand. ‘Flora Daming, officier, en dat al veel te lang. Welkom! We moesten maar eens beginnen, hè?’

Marja heeft al op de bel gedrukt.

Er is geen tijd om na te denken: voor elke zaak staat maar een kwartier. Het mantra van de ‘cautie’, dat de verdachte wijst op zijn recht om te zwijgen – ‘U bent niet verplicht tot antwoorden, maar u moet wel goed opletten’ – kan Hélène al dromen. Ze typt driftig mee met elke zaak om geen woord te missen. Ze kijkt op de rol, een wonderlijke benaming voor de stapel aan elkaar geniete A4’tjes met zaaknummers, tijdstippen en namen van alle spelers van de dag. Na deze zaak is die van Verweij aan de beurt, met de tenlastelegging waar de opzet ontbreekt. Ze voelt haar lijf tintelen. Terwijl Daming een van haar bondige requisitoiren houdt, bestudeert Hélène haar gezicht. Diepe lijnen worden afgedekt met een vrolijke glimlach.

Als Marja mondeling uitspraak heeft gedaan en de verdachte richting

uitgang gaat, komt de bode de volgende zaak melden. ‘Ik heb al gebeld dat Verweij naar boven kan. En zijn advocaat, meester Vervoerd, heeft zich zojuist aan de balie gemeld. Ik zal hem naar binnen roepen.’

Mr. Vervoerd is een jonge man, zijn haar glad naar achter gekamd. Hij zoekt naar binnen, zoals Hélène zich voorstelt dat professor Sneep door de gangen van Zweinstein glijdt. Justus heeft al een paar keer gemopperd dat ze op moet houden over die kinderboeken. Ze grapt dan meestal terug dat het niet iedereen gegeven is om de magische wereld van het recht te begrijpen. ‘Zonder gekkigheid, er zijn veel parallellen hoor. De toga’s, de officier die met een pen in de hand staat en dan “poef” een gevangenisstraf eist!’

Justus kon er de lol niet van inzien. Met Oscar kan ze hier beter grappen over maken. Ze hebben de halve rechtbank al omgelabeld tot de tovenaars uit de *Harry Potter*-serie. De gelijkenissen zijn verrassend. ‘Je neemt jezelf niet serieus genoeg,’ waarschuwde Justus.

De deur naast de officier gaat open en er komen een man en een vrouw van de parketpolitie tevoorschijn. Achter hen strompelt de verdachte de zaal in.

‘Gaaf u zitten.’ Marja wijst met haar hand naar de stoel voor haar.

De man knikt. ‘Ja, ik ken mijn plek. Mag ik koffie? Ik voel me niet zo best vandaag.’

Marja kijkt hem aan. ‘U kunt dat dadelijk vragen als u weer beneden in het cellenblok bent. We gaan nu eerst een strafzaak tegen u behandelen.’

De verdachte haalt zijn schouders op. ‘Prima, welke? Ik heb het gedaan hoor. Ik ben blij dat ik weer binnen zit.’

Onverstoorbaar neemt Marja de personalia door. ‘U bent Hendrik Karel Verweij? Geboren 16 mei 1975 in Amsterdam?’

Hij knikt wat en kijkt naar het plafond.

‘U kent de regels meneer Verweij, maar ik zeg het u net als altijd: u bent niet verplicht...’

‘Jaja, ik hoef geen vragen te beantwoorden, maar ik moet wél goed opletten. Ik weet het hoor, en ik snap het.’ Hendrik Verweij wrijft over zijn armen. Hij trilt een beetje. ‘Ik voel me niet zo lekker. Koffie zou helpen.’

‘Laten we de zaak afhandelen, meneer Verweij, dan kunt u weer naar beneden. Mevrouw de officier, wilt u zeggen waar meneer van verdacht wordt?’